

indvendingen bliver imidlertid dog den, at der ikke er den mindste Garanti for, at Kong Christiern vilde beraabe sig paa virkelige Efterretninger eller anføre Kjendsgjæringer i sit „udstafferede“ Brev, thi en saadan Garanti have vi ikke Spor af i hans upaalidelige Karakter. I nærværende Tilfælde, hvor der er Tale om en Krigslist, tør man dog ikke bebrejde ham hans Usandfærdighed; man maa blot ikke selv lade sig skuffe af den.

C. F. Bricka.

Troels Lund: Mogens Heinesøn. Et Tidsbillede fra det 16de Aarhundrede. Kjøbenhavn 1877. (248 SS.)

Da Dr. T. Lund for et Par Aar siden udgav en Bog, kaldet „Historiske Skitser“, vakte den megen Opmærksomhed og fremkaldte meget forskjellige Domme, mindre dog blandt Historikerne, der vist i det hele taget vare temmelig enige i deres Bedømmelse af den, end hos det store Publikum. Til hvilken Genre af Litteraturen man saa end vil henregne nogle af Stykkerne i den, er det imidlertid sikkert nok, at det Skrift om Mogens Hejnesen, som Dr. Lund udgav ifjor, er et historisk Arbejde. Selv synes han ikke at være sig Forskjellen videre bevidst; han bemærker kun, at han i højere Grad end tidligere har ledsaget sin Fremstilling med Henvisninger til Kilderne. I Virkeligheden har han dog til samme Tid betydelig indskrænket sin Fantasis skabende Virksomhed og mere end før holdt sig til det historisk overleverede. Man tro derfor ikke,

man maa betegne Kongens Ord d. 7. Juni til den norske Ærkebiskop: „Vider, at vi finge idag betidligen kejserlige Majestæts, vor kjære Herre Svogers, Brev og Skrivelse og desligest fra Amsterdam og de Vestværtskes Stæder, lydendes, at de have nu udgjort os til Hjælp og Trost en stor Flaade med Orlogsskibe, vel bemandede med Folk, Bøsser og Væрге og 8000 Landsknægte og Krigsfolk, som nu ere paa Søen, hvilke vi dagligen hid til os ventendes ere“ (Diplom. Norveg. VIII. 710), som en „helt bevidst Løgn“.

at Bogen er bleven kjedelig. Tvært imod, fra første til sidste Side udmærker den sig ved en ualmindelig Livlighed. Overalt føler man, at Forf. er en Kunstner, der i Besiddelse af et stort Fremstillingstalent ikke alene formaar at udmale enkelte Scener med glimrende Farver, men som ogsaa tilfulde forstaar at gruppere alt om Hovedgjenstanden, saa at der er fremkommet et vel afrundet og tilpasset hele, der maa fængsle enhver, som indlader sig paa nærmere at gjøre sig bekjendt med det. Valget af Emnet har derimod været mindre heldigt. Hvor mange kjende nutildags Mogens Hejnesen? Og hvor mange ville ikke, naar de gennem Bogen have stiftet Bekjendtskab med ham, vende sig med Afsky fra denne ryggesløse Sørøver og finde, at en saa lidet fremtrædende og saa lidet tiltalende Person ikke fortjener en saa vidtloftig Monografi? En saadan Anskuelse skal dog ikke gjøres gjældende her; men vel vil jeg bemærke, at Valget for saa vidt synes mig uheldigt, som Forf. derved er kommet til at give en Skildring af en Mand, hvem han ikke kan stille sig sympathetisk til. Og mon ikke dette skulde være Grunden eller dog en af Grundene til, at der oftere spores en vis Mangel paa Varme i hans Fremstilling? Ikke alene overfor Hovedpersonen, men ogsaa overfor de andre i Fortællingen optrædende staar han kold; hvad han med øjensynligt Velbehag dvæler ved, er de snilde Manøvrer, hvormed den ene Part søger at fange den anden og denne at slippe ud af Fælden; hvor han kan faa en „kostelig“ Scene udmalet, lader han ikke Lejligheden ubenyttet. Fremstillet i let og elegant Form kan dette jo tage sig meget net ud; men ved al denne Livlighed, der dog ikke, som sket er, maa forvexles med Aandrighed, og ved al denne Lethed gaar noget tabt: den Værdighed, man kunde ønske at træffe hos den, der tjener Musen med den alvorlige Pande, og det vilde være meget beklageligt, om man for i vore Dage at skaffe et historisk Arbejde Udbredelse i en stor Læsekreds maa gjøre Afkald paa et mandigt og alvorligt Sprog¹⁾.

---

¹⁾ Jvfr. C. Molbechs Blandede Skrifter, 2. Saml. III. 49.

Mogens Hejnesen er en ubetydelig Person, der taber sig mellem de mærkelige Mænd, som Norden da var saa rig paa¹⁾. Det er meget muligt, at han af Naturen har været godt udrustet, og det er meget muligt, at han har udført mangen kjæk Daad med en Aandsnærværelse og Uforsagthed, som kommer Tordenskjolds nær; det kan dog ikke overses, at, hvad der adler Bedriften, fattes hos ham. Det er hverken for Troen eller for Friheden, hverken for Konge eller for Fædreland, at han kæmper, men for at plyndre andre og berige sig selv; ikke en eneste Handling af ham, hvor ikke Egenkjærligheden er Motivet; overalt skinner saa at sige hans Røvernatur igjennem. I hans Hjemstavn, paa Færøerne, mindes man ham endnu; uforstyrret af ydre Begivenheder har Traditionen faaet Lov til at fastholde mange Smaatræk af hans Liv, men den har, som næsten altid, forskjønned og forherliget sin Helt. Her i Danmark har man paa en mere kunstig Vis villet opfriske Mindet om ham, men det var en lidet heldig Idé, da man i Slutningen af forrige Aarhundrede gav et Monument over ham Plads i det Pantheon, bestaaende af Mindestøtter for fortjente Danske, Nordmænd og Holstenere, som vistnok nærmest efter Guldbergs Plan²⁾ grundlagdes ved Jægerspris. Ogsaa i Litteraturen har man lovprist ham, og endnu kan man i nye, bekjendte og yndede Kompendier af vort Fædrelands Historie finde ham omtalt med megen Veneration. Dog er det nu snart en halv Snes Aar siden, at der her og i Norge har hævet sig Stemmer imod den gængse Opfattelse³⁾, og at man har paavist Skyggesiderne ved hans Liv. Efter det betydeligere Arbejde, som nu foreligger, takket være Dr. Lund, tør man haabe, at Mogens Hejnesen og hans Modstander, Christoffer Valkendorf, for Fremtiden ville finde en retfærdigere Bedømmelse. Skjønt Mogens Hejnesens

¹⁾ Ret betegnende er det, at man i Kancelliet gjentagende har indført hans Navn i de officielle Kopibøger som Mogens Henriksen (Norske Rigsregistrarer, II. 401, 593). Den Fejl begaas ikke med et Navn, som er paa alles Læber.

²⁾ Wegener, Hist. Efterretn. om Abrahamstrup Gaard, II. 178 f.

³⁾ C. E. Secher i: Folkekalender f. Danmark, 1869, S. 35 f. L. Daae i: Et Kornbaand til Jul, 1869, S. 99 ff.

sidste Biograf¹⁾ ikke lægger Skjul paa det meget hæslige, der klæber ved ham, har han dog vistnok indrømmet ham for stor Betydning. Saafremt denne Fejl nu virkelig, som jeg mener, er tilstede, er den imidlertid saare tilgivelig i en biografisk Skildring, hvor man ved selve Arbejdets Natur nødes til at gruppere Begivenheder og Personer om Bogens Helt, om ogsaa denne har staaet i et løsere og mere underordnet Forhold til dem; snarere synes det mig anerkjendelsesværdigt, at Forf. ikke har ladet sig forlede til at gaa videre, end han har gjort. Men om han nu end sætter Mogens Hejnesen noget højere, end denne fortjener, maa han dog have haft en Fornemmelse af, at Personen var for lidet betydelig eller dog for lidet kjendt til, at en hel Bog om ham kunde gjøre Regning paa at interessere andre end dem, for hvem Historiens Detailler ere dens „Sjæl“, og han har da grebet til en anden Udvej for at hæve Skriftet i Publikums Øjue: han har kaldt det „et Tidsbillede fra det 16de Aarhundrede“. I Forordet forsvarer han sin Berettigelse hertil, men for de fleste, som have læst Bogen igjennem, maa det sikkerlig staa klart, at han har begaaet et Misgreb ved at anvende en saadan Titel, selv om man vil give ham Ret i, at han har meddelt nye Oplysninger om nogle (meget faa) af Datidens bekjendteste Personligheder, og at han har kastet Lys over enkelte af Samfundsforholdene i hine Dage. Han har leveret et Livsbillede, og man maa indrømme, at det er udført med Omhu og Dygtighed, men han har ikke givet en Smule mere, og naar han dog selv kalder det et Tidsbillede og altsaa vil, at det skal bedømmes som et saadant, da er han selv Skyld i, at Kritiken, der ellers næppe vilde vove at stille en saadan Fordring til hans Arbejde, nu maa erklære Maalet for forfejlet. Det er netop betegnende for Mogens Hejnesens Liv, at det, i al Fald som det foreligger efter de nu kjendte Kilder, i saa paafaldende ringe Grad griber ind i de store Begivenheder eller er knyttet nøje til anseligere Person-

---

¹⁾ Udtrykket er ikke aldeles korrekt, da Dr. Lunds Skildring allerede er bleven efterfulgt af en anden, forfattet af C. E. Secher (Hist. Archiv, udg. af Granzow, 1877, II. 59 ff.).

ligheder. Undtager man den ene Omstændighed, at Christoffer Valkendorf nødes til at trække sig tilbage fra Formynderregeringen paa Grund af sin Adfærd mod Mogens Hejnesen, kan man vel næsten sige, at denne ikke har foranlediget en eneste Tildragelse af større Betydning, og drister man sig desuagtet til at stemple en Skildring af hans Liv som et Tidsbillede, ja saa har man Ret til noget nær at kalde hver Mands Biografi med dette Navn. Nej, tag Tidens Stormænd i Statslivets eller Aandslivets Verden, tag en Niels Kaas, en Christoffer Valkendorf, en Tyge Brahe, Mænd, i hvis Liv man føler Samtidens Puls slaa, paa samme Tid som man mærker, at de rage op over Tiden og i visse Henseender beherske den, og idet deres Liv skildres, kan et Tidsbillede rulles op for os. Man kan ogsaa gaa en anden Vej for at frembringe et saadant, idet man fremstiller en mindre betydelig Mand, en af de mere stille i Landet, men til hans Livshistorie knytter i vidtgaende Ekurser og righoldige Anmærkninger Oplysninger snart om det ene og snart om det andet. Det er ganske vist, at en saadan Biografi ikke vil blive et kunstnerisk hele, og at den kun kan tiltale et færre Antal Læsere, og for saa vidt synes den ganske at ligge udenfor den Opgave, som Dr. Lund har foresat sig; jeg skal ikke heller opfordre ham til at forsøge sig i den Retning, den ligger vist aldeles ikke for ham. Hvor meget der imidlertid kan udrettes paa den Vis, det véd enhver, som med Taknemmelighed har læst og atter læst det lærde Skrift, vor Litteratur ejer i Anders Sørensen Vedels Levnetsbeskrivelse. Naar Kilderne tillade det, kan der gives en tredje Art Biografier, som tillige ere virkelige Billeder af Tiden, naar der nemlig om det daglige Liv blandt en enkelt Klasse Mennesker kan skaffes saa fyldige Oplysninger tilveje, at man, idet man skildrer den enes Levnet, saa at sige fremstiller alles. Ingen, som er bekendt med Overlærer Kinchs Afhandling om Raadmand Anders Sørensen Klyn i Ribe og hans Slægt¹⁾, vil kunne nægte, at der her indenfor en snæver Ramme er givet et Tids-

---

¹⁾ Saml. t. jydsk Hist. og Topogr. I. 219—304.

billede, og det et fortræffeligt Tidsbillede, af det urolige, blodige Liv, som førtes i en dansk Kjøbstad i det 16de Aarhundrede. Men vender Tanken saa tilbage til Mogens Hejnesens Biografi, føler man levende, hvor langt et Spring der er mellem Bogens Indhold og dens fordringsfulde Titel.

For dem, der ere noget fortrolige med vort Fædrelands Historie i det 16de Aarhundrede og de Kilder, hvorefter den skal fremstilles, maa det ved første Øjekast se mærkeligt ud, at det har været muligt at skrive en Bog paa halvtredje Hundrede Sider om en Mand som Mogens Hejnesen, hvis Navn ikke engang forekommer i den store af Resen udgivne Frederik II's Krønike, skjønt hans Levetid omtrent falder sammen med denne Konges. Og Forundringen bliver kun saa meget større, naar man opdager, at Anmærkningerne kun indeholde Henvisninger, og at ikke et eneste Aktstykke er meddelt bag i Bogen som Bilag. Ved Læsningen vil man imidlertid for en stor Del finde en Forklaring af denne Mærkelighed i den brede Form, Forf. anvender. Men uagtet den er meget bred, er den dog langt fra trættende, og om der end hist og her er medtaget Ting, som ikke ligefrem angaa Hovedpersonen, men hvoraf det har været nødvendigt at give en Skildring for at gjøre hans Færd og Stilling forstaaelige, ere disse Udviklinger, naar en enkelt undtages, ikke af et saadant Omfang, at de enten i følelig Grad afbryde Fortællingens Gang eller bortdrage Interessen fra dens Helt. Den ene Undtagelse, jeg mener at burde gjøre, er den temmelig vidtloftige Fremstilling af Christoffer Valkendorfs Liv, som gives i Begyndelsen (S. 8—24); men jeg vil skynde mig med at føje til, at den er anbragt paa et Sted, hvor den i al Fald ikke kan indvirke afbrydende, idet den gaar forud for den egentlige Fortælling.

Der er imidlertid et andet Punkt, som ikke strax, men netop først under Læsningen vil opvække den kyndiges Forundring, og det er den mærkværdige Sammenhæng, der hersker mellem de enkelte Begivenheder, og den forbavsende Sikkerhed, hvormed næsten alt vides. Man tænke paa de andre Biografier, vi have, og øjeblikkelig dukker der op for Ens Erindring en Række mer eller mindre hullede Billeder, som

den umilde Tids Ødelæggelser end ikke have tilladt den flittigste og dygtigste Haand at udfylde. Af hvilken Natur ere da de Kilder, hvoraf Forf. har øst sine Kundskaber? Af samme Beskaffenhed som de, hvorfra overhovedet hin Tids Personalhistorie maa hentes, kun, om muligt, endnu fattigere, idet her ikke engang er det faste Underlag for en Biografi, som ellers haves i saa mange gamle Ligprædikener. I samtidige Optegnelser forekommer Mogens Hejnesens Navn knap, derimod er der en Del Kongebreve, som angaa ham, og ligeledes et Par Processer med deres tilhørende Aktstykker. Endelig er der forskellige Sagn om ham, men de dreje sig om hans Liv paa Søen, fortællende om dristige Overfald og snilde Paafund, og skjønt de ere os vigtige nok til en Karakteristik af ham, have de derfor, bortset fra deres tvivlsomme Paalidelighed, ringe Betydning ved en Skildring af hans Konflikter med Statsstyrerne, Konflikter, som netop i Forf.s Fremstilling spille Hovedrollen. Hvad nu de Oplysninger angaar, som hentes fra retslige Dokumenter, da er det klart, at de kunne være af meget stort Værd i biografisk Henseende og indeholde Vink, som man ellers hyppig maa undvære, og i nærværende Tilfælde have de ydet Forf. en fortrinlig Hjælp; men et Par Processer er ikke meget til derefter at skildre et helt Liv, og hvor deres Efterretninger slippe, maa man da næsten udelukkende holde sig til Kongebrevene. Et sørgeligt Materiale til der ud af at skabe et Livsbillede! Lutter Stumper og Stykker, der hvert Øjeblik falde fra hverandre, naar man vil føje dem sammen til et hele, og som ofte trodse enhver Bestræbelse for at lokke Livstegn ud af de kolde, formelle Ord! Det er et udmærket Stof til i visse Tilfælde at konstatere enkelte Fakta, men i Reglen det sletteste til at finde Bindeleddet imellem dem.

Af dette sprøde Materiale er det imidlertid dog lykkedes Forf. at opføre en smuk Bygning. Spørgsmaalet bliver da, om den er solid. Det kan kun lidet nytte, at den tager sig prægtig ud, hvis Kritikens Aande kan blæse den om som et Korthus. Lad os da se lidt nærmere paa enkelte Dele af den, thi der kan ikke være Tale om her at gennemgaa det hele Arbejde.

Hvad der vides om Mogens Hejnesens Barndom og første Ungdom, indskrænker sig til det mindst mulige. Først fra Aaret 1578, da han antages at have været omtrent 33 Aar gammel¹⁾, træffe vi hans Navn i Aktstykker. I Januar 1589 henrettedes han, og over de mellemliggende 11 Aar bevæger sig altsaa Forf.s Fortælling, men Slutningen af denne optages af et Efterspil, der strækker sig over næsten lige saa lang Tid. Da Mogens Hejnesen nævnes 1578, er det i Anledning af Handelen paa Færøerne, og om den dreje sig ogsaa Kongebrevene fra de nærmest følgende Aar. 1579 tillodes det ham at udruste sit Skib paa Orlogsviis formedelst Usikkerheden til Søs og at angribe de Sørøvere, han mødte, og Dagen efter, at han havde erhvervet sig denne Tilladelse, fik han Kongens Befaling til at anfalde og bemægtige sig de hollandske Skibe, som til Trods for de herskende Forbud dristede sig til at sejle nord om Norge for at handle paa Rusland. Men naar Kongen i sit Brev herom²⁾ erklærer, at han har „befalet og Fuldmagt givet“ Mogens Hejnesen at optræde saaledes overfor de hollandske Skippere, er det mindre klart, med hvad Ret Forf. siger (S. 43 f.), at det var „et ypperlig beregnet Tilbud“ af Mogens Hejnesen at ville hjælpe med til at jage de ukjærkomne fremmede bort. I det højeste er der da kun en Mulighed for, at Tilbuddet er udgaaet fra ham.

Paa en lignende Maade forklarer Forf. imidlertid ogsaa et andet Hverv, som kort efter overdroges Mogens Hejnesen. Denne besøgte i Februar 1581 Frederik II paa Skanderborg, hvor han opnaaede en Del Begunstigelser for sig; men, hedder det, han maatte tage sig i Agt for Rentemesteren Christoffer Valkendorf, der var ham imod. For at afværge mulige skadelige Følger af Rentemesterens Fjendskab, fattede han en Plan, „der højlig vidner om hans Kløgt og Snarraadighed. Under sit Ophold paa Skanderborg fremkom han pludselig med et uventet Forslag: han tilbød at opsøge Grønland“ (S. 60). Og et Par Sider længere hen læses, efter at de tidligere, resultat-

¹⁾ Wegener, Abrahamstrup, II. 224.

²⁾ Norske Rigsregistrarer, II. 357.

løse Grønlands-Expeditioner ere omtalte: „Frederik den Anden havde hidtil trods alle Anstrængelser kun opnaaet at faa fejlslagne Forhaabninger, et af Skjorbug ødelagt Mandskab og overordentlige Udgifter til ingen Nytte. Og nu, nu tilbød denne Mogens Hejnesen at besørge det hele paa egen Haand. Ikke en Skilling skulde det koste Kongen, al Risikoen skulde være Mogens Hejnesens, al Fordelen Frederik den Andens. Det var et Tilbud saa storartet som vel muligt og gjort under en Form, saa at selv en Konge kunde tage derimod“ (S. 67 f.). Hvilken Hjemmel have herfor? Selv fremstillede Mogens Hejnesen en Maaned senere Sagen saaledes, at han „efter Kongens alvorlige Befaling, som han ingenlunde havde kunnet undgaa, havde maattet love og tilsige Kongen at ville udgjøre to Skibe i denne Sommer til at lede efter Grønland“ (S. 71), men mod denne Fremstillings Sandferdighed rejstes der dog snart Indsigelser af Kongen (S. 122, 151, 172). Fordi Rejsen til Grønland ikke var en Følge af en ligefrem Ordre fra Kongen, er det dog dermed ikke sagt, at Planen dertil var undfanget i Mogens Hejnesens Hjerne; det ligger i hvert Fald lige saa nær at tænke sig, at Kongen har opfordret ham til at forsøge sin Lykke paa Opdagelsestøget, og at han saa mer eller mindre frivillig er gaaet ind derpaa. Holder man sig til Kongebrevets Ord, kan denne Formodning kun vinde i Styrke. I Søbrevet, som udstedtes d. 18. Febr. 1581, hedder det nemlig, efter at Kongen i Indledningen har beklaget sig over, at Grønland saa længe har været ubesøgt, skjønt det hører under Norges Krone: „Da have vi nu handlet med denne Brevviser, os elskelige Mogens Hejnesen, Borger udi vor Kjøbstad Bergen, saa han haver lovet og tilsagt med tvende hans Skibe“ at skulle gjøre sit bedste for at opsøge det tabte Land¹⁾. Fire Aar senere fik Kongen Lejlighed til paa ny at udtale sig om Sagen, da et Par bergenske Borgere, som havde været Mogens Hejnesens Medredere i hans færøske Handelsforetagender, forespurgte, hvorledes det i Virkeligheden forholdt sig med Grønlandsfarten, om den, som Mogens Hejnesen foregav,

¹⁾ Grønlands hist. Mindesmærker, III. 652.

var udført i Følge kongelig Befaling paa alle Medinteressenternes Bekostning. Kongen svarer, at dette er forekommet ham „meget fremmed og uforvarende“, „efterdi vi det ikke have tænkt, end sige at skulle være sket, at vi forskrevne Mogens Henriksen [o: Hejnesen] den Rejse for sig og forskrevne hans Medredere Søren Andersen og Hans Pedersen¹⁾ skulle have paalagt, men han sig for sin ene og egne Person haver til samme Rejse godvillig erbødet og paataget, som og vor Bestilling, vi hannem derom givet have, skal udvise og befindes ikke anderledes lydendes end paa hannem alene²⁾. Heraf fremgaar det, at Kongen ikke har paalagt Kompagniskabet at bekoste Rejsen, men mere ligger der aldeles ikke i Ordene; de indeholde ingen Angivelse af, at Forslaget „uventet“ og „pludselig“ er fremkommet fra Mogens Hejnesen³⁾. Derimod henvises der til Bestillingen, det ovenfor nævnte Søbrev, der temmelig bestemt synes at sige det modsatte. Forf. skal vist have ondt ved at bevise Rigtigheden af de Ord, han udtaler med saa megen Sikkerhed.

Mortensdag 1582 skulde Mogens Hejnesen og den norske Lagmand Peder Hansen møde for Kongens Domstol i Anledning af de Bekjendelser, den sidstnævntes Hustru, Margrethe Gyntersberg, var fremkommen med om sit tidligere Forhold til hin, der nu var gift med hendes Søster Sofie⁴⁾. Lagmanden ind-

¹⁾ Saaledes hed de to Borgere fra Bergen.

²⁾ Norske Rigsregistr. II. 596 f.

³⁾ Der staar vel, at han har „godvillig erbødet“ sig, men dermed skal aldeles utvivlsomt kun betegnes, at han godvillig har paataget sig Hvervet.

⁴⁾ Beretningerne om denne uhyggelige Historie ere forvirrede og ufuldstændige (Nicolaysen, Norske Magasin, I. 258; II. 97. Lidt underligt er det, at Forf. (S. 81) citerer Sandvigs Udtog af „den norske So“ i Stedet for Nicolaysens, hvad dog i nærværende Tilfælde omtrent kommer ud paa ét). Naar Forf. (S. 83) paastaar, at ogsaa Margrethe Gyntersberg „efter Lovens Ord og den almindelige Retsbevidsthed“ maatte straffes med Døden, har han (hvis ellers hans Fremstilling, at hun var den først forførte, er den rette, hvorom jeg ikke tør udtale nogen Mening) aabenbart Uret. De Lovsteder, han beraaber sig paa, godtgjøre det aldeles

fandt sig i Kjøbenhavn, hans Modstander derimod ikke¹⁾. „Det er sandsynligt“, skriver Forf. (S. 99), „at der iblandt Rigsraaderne har været Stemning for at erklære hans Undvigen for en Tilstaaelse af hans Brøde og dermed hans Sag for tabt“. „Men“, tilføjes der (S. 100), „i hvert Fald har Frederik den Anden ikke givet sit Minde til denne haarde Fortolkning; Udeblivelsen blev fra hans Side taget saa mildt, som Omstændighederne overhovedet tillode.“ Mod denne Fremstilling lader sig imidlertid adskilligt indvende. Da den almindelige Herredag for Aaret 1582 var bleven afholdt i Juni Maaned²⁾, maa det have været et lille Udvalg af Rigsraadet og andre Adelsmænd, for hvem Sagen var indstævnet. Men lad det nu have været nok saa lille, er det saa rimeligt, at det, naar det var samlet for at afsige en Dom, i den Grad skulde lade Myndigheden glide sig af Hænderne, at det først indhentede den fraværende Konges Mening, før det turde afgive sin Kjendelse? Da Kongen dengang opholdt sig hinsides Lille Bælt, skulde man altsaa først korrespondere frem og tilbage, før man vovede at afgjøre Sagen. Hvilken besynderlig Antagelse! Forf.'s Maade at fremstille Sagens Gang paa staar imidlertid i den nøjeste Forbindelse med hans stadige Bestræbelse for at drage Kongens Person frem i Forgrunden for at faa ham til overalt at gribe ind i Begivenhederne. Mogens Hejnesen og Christoffer Valkendorf vises os helt igjennem som kæmpende om Kongens Gunst, hin for at tilvende sig Fordele, denne for at faa hin

---

ikke, og det synes ligefrem at modbevises af Frederik II's Ordinance om Ægteskabssager af 1582 (Kolderup-Rosenvinge, Gamle danske Love, IV. 307 nederst).

- ¹⁾ „Man ledte alle Vegne i Kjøbenhavn efter ham og fik endelig at vide, at han var — rejst til Hamborg“ (S. 98). Det er vel overflødig at bemærke, at man ikke har nogensomhelst Efterretning om denne efter Forf.'s Sigende meget omhyggelige Eftersøgning, der ikke engang har Sandsynligheden for sig.
- ²⁾ Samling af kgl. aabne Breve, trykt i Kbh. 1590 af Mads Vingaard, Bl. C^o. J. v. Böhlen-Bohlendorf, Der Bischofs-Roggen u. die Güter des Bisthums Roeskild auf Rügen in erblichem Besitz der Barnekow, Stralsund 1850, S. 82, 85. Nye Dsk. Mag. I. 79. Ny kirkehist. Saml. V. 375.

straffet, og i denne Kamp skal Kongen saa for det meste have hældet over til Færingens Side og med sin kongelige Magt have beskyttet hans Hoved mod Retfærdighedens straffende Sværd. For at faa Kongen til at spille denne Rolle skal ethvert Kongebrev udtrykke hans personlige Stemning, og er det ikke nok, træde Gisninger i Stedet. Saaledes ogsaa her.

Vi have et Kongebrev til Lensmanden paa Bergenhus, Hans Lindenov, hvori denne befales at foreholde Mogens Hejnesen, at han med det første skal begive sig til Kjøbenhavn i Anledning af Trætten med Peder Hansen¹⁾. Dette Brev er udfærdiget paa Skanderborg d. 9. Decbr. 1582, altsaa næsten en hel Maaned efter den til Retssagens Afgjørelse fastsatte Dag; i al den Tid skal man have ladet den bero, fordi Kongen vilde hjælpe sin betrængte Yndling. Forf. fortæller nu, at Kongen med dette Brev henvendte sig til den rette, da Hans Lindenov stod i Ledtog med Mogens Hejnesen, og at det havde den forønskede Virkning. Mogens Hejnesen mødte, og d. 25. Januar 1583 paabegyndtes Sagens Forhandling paa Kjøbenhavns Slot. Tiden synes imidlertid ikke at være tagen tilstrækkelig med i Beregningen. D. 11. Novbr. skulde de indstævnte give Møde, d. 9. Decbr. blev der skrevet til Hans Lindenov om at skaffe den udeblevne tilstede, og d. 25. Januar vare begge Parter tilligemed Dommerne samlede. Betænker man, hvor længe det havde varet, inden Kongebrevet udgik, maa man tilstaa, at den bergenske Lensmand og hans Ven hastede saa meget desto mere²⁾. Det hed sig, at Mogens

¹⁾ Norske Rigsregistr. II. 496. Begyndelsen lyder saaledes: „Vid, eftersom dig selv vitterligt er om den Sag og Trætte, som sig begiver imellem Mogens Hejnesen og Peder Hansen af Norge, og vi have ladet vor Befaling udgaa til nogen vore Raad og gode Mænd, som med det første udi Kjøbenhavn skulle forsamles og samme Sag foretage og forhøre til Rette, om hvis Skyld derudinden befindes kunde“ o. s. v. Her tales kun om det Udvalg, der skal træde sammen for at dømme, og ikke et Ord findes der i Brevet om, at Dommerne allerede forgjæves havde varet samlede. Har Forf. fremstillet Sagen ganske korrekt?

²⁾ Dette vil tydeligst fremgaa af et Par Exempler. Et Kongebrev

Hejnesen var rejst til Hamborg. Hvor var det muligt at faa ham hidkaldt saa hurtig midt om Vinteren? Hans Lindenov opholdt sig i Slutningen af Januar 1583 i Kjøbenhavn (S. 113). Der er da Mulighed for, at han allerede i Begyndelsen af den foregaaende Maaned kan have været i Danmark; der er ogsaa nogen Mulighed for, at man paa Skanderborg kan have vidst Besked herom; og det er endelig vel ikke ganske umuligt, at man kan have sendt Brevet til hans midlertidige Opholdssted, uagtet det angik ham som Lensmand. Hvilken Række af Muligheder maa der ikke opstilles blot for nogenlunde betids at skaffe ham Brevet i Hænde, og dermed er endda kun en Del opnaaet. Saa skal han atter have skikket Bud efter Mogens Hejnesen, som sagdes at være i Hamborg, men ganske vist godt kan have været et andet og nærmere Sted, og saa skal denne have faaet Ordren og i Henhold til den have begivet sig afsted og være indtruffen i Kjøbenhavn før d. 25. Januar. Det grænser stærkt til Umulighederne¹⁾. Man bør derfor vist heller, indtil man faar noget bestemtere at holde sig til, antage, at Mogens Hejnesen er mødt uafhængig af den kongelige Befaling, og saaledes snarere betragte hans Udebliven i November som en Følge af Forsinkelse eller sligt.

Den 25. Januar 1583 samledes man altsaa paa Kjøbenhavns Slot. Ogsaa her skydes Kongen ind. „Mogens Hejnesen mødte altsaa. Det har vel ikke faldet ham vanskelig at finde paa en Undskyldning, Kongen var venlig stemt, den blev tagen

---

udstedt paa Frederiksborg 26. Decbr. 1569 kom 23. Febr. f. A. til Bergen, et Skattebrev af 20. Juli 1570 bragtes til Bergen 2. Sept., en kongelig Stævning til Magistraten i Bergen af 4. April 1571 oplæstes paa Raadhuset der 26. Maj. Nicolaysen, Norske Mag. I. 368, 382, 423.

¹⁾ Selv om man vilde opstille den ikke urimelige Formodning, at baade Hans Lindenov og Mogens Hejnesen have opholdt sig i Bergen, at de der have modtaget Kongebrevet, og at de saa i Fællesskab have begivet sig til Kjøbenhavn, bliver Tiden dog overordentlig knap tilnaalt. Dertil kommer, at Vejret i de tre første Uger af A. 1583 var alt andet end gunstigt for en Rejse til Kjøbenhavn; der regerede næsten uafbrudt Søndenvinde (Tygo Brahes meteorolog. Dagbog 1582—97, S. 6—7).

for gode Varer“ (S. 101). Enhver, der læser dette, maa tro, at Meningen er den, at Kongen har taget mod Undskyldningen; men han var slet ikke i Kjøbenhavn, han var endnu stadig ovre i Jylland, og uden Skade for Sandheden kunde hans Stemning overfor Anklageren her vistnok være forbigaaet med Tavs-
hed. Mogens Hejnesen var Anklager. Dommen frifandt den tiltalte.

Kort efter, ret som Christoffer Valkendorf var begyndt at komme paa Spor efter Mogens Hejnesens uredelige Adfærd paa Færøerne og i den Anledning havde befalet ham at møde for Raadstueretten i Kjøbenhavn, forlod den saaledes truede Hovedstaden uden at agte paa Stævningen¹⁾. „Christoffer Valkendorf blev naturligvis i høj Grad forbitret, da han fik Underretning om Flugten. Kongen var i Haderslev, men saa snart han kom til Kjøbenhavn, gik Valkendorf til ham og fremstillede ham hele Sagen. Der maatte gjøres noget, det gik ikke an, at man saaledes aldeles ustraffet satte sig ud over alt, hvad der hed kongelig Befaling. Frederik den Anden indsaa dette, og han gik ind paa rimeligvis det mildeste af Rentemesterens Forslag“ (S. 110 f.). Forf. gjør sig her atter skyldig i at udgive, hvad der i det højeste er en Formodning, for en Kjendsgjerning. Det Brev, som saaledes skal være næsten fravristet Kongen, og som forbød Mogens Hejnesen indtil videre Sejladsen paa Færøerne, findes i Kopibogen over norske Kongebreve²⁾, men det er ligesom et forudgaaende Brev, der angaar samme Mand, udateret. De staa mellem Skrivelser af 4. April og

¹⁾ Forf. skildrer, hvorledes Mogens Hejnesen gynger paa Sundets Bølger, medens Stadens velvise Fædre forgjæves vente ham paa Raadhuset paa Nørregade, skraas for Frue Kirke (S. 110). Vil man endelig skildre paa denne Maade, maa man under alle Omstændigheder sørge for, at man ikke i sin Iver for at kaste et vist realistisk Skjær over Fremstillingen begaar Fejltagelser. De tage sig dobbelt uheldig ud, naar de kun ere medtagne for at tjene som Staffage. Kjøbenhavns Raadhus laa 1583 ikke paa Nørregade, s. Danske Samlinger, VI. 97 ff.; O. Nielsen, Kjøbenhavn i Middelalderen, S. 88 ff.

²⁾ Norske Rigsregistr. II. 522 f.

18. April 1583. Deraf følger nu visselig ikke, at de ogsaa ere udstedte i Mellemtiden, men Sandsynligheden taler dog derfor, og i hvert Fald maa den, der vil henlægge dem til en anden Tid, anføre sine Grunde. Det gjør Forf. imidlertid ikke, skjønt han maa mene, at de ere af en senere Dato, naar de skulle være Resultater af en Samtale mellem Frederik II og hans Rentemester i Kjøbenhavn; Kongen kom nemlig først d. 24. April til Hovedstaden¹⁾. Man gjør vist sikrere i foreløbig at lade den hele Scene udgaa, om man ogsaa derved skulde berøve sig en Lejlighed til at se Kongen og hans Raadgiver strides om den fraværende Sørøver²⁾.

I Sommeren 1584 skulde Mogens Hejnesen møde for Herredagen, for at den i sidste Instans kunde dømme mellem ham og Lagmanden Peder Hansen. Han indfandt sig, men flygtede, før Sagen kom for. Strax sendtes der et Orlogsskib til Bergen for at fange ham, idet Kongen efter Forf.'s Udtryk (S. 140) „glemte alt tidligere og med ét slog Haanden af sin Yndling“. Denne Vrede skal dog snart have lagt sig, hvad der menes at fremgaa af et Kongebrev fra d. 22. Decbr. 1584. Det er et Lejdebrev³⁾, hvori det hedder, at da Mogens Hejnesen foregiver, at Grunden til hans Flugt ikke var Følelsen af at være skyldig, men Frygt for Dommens Udfald, tillades det ham frit og sikkert at komme til Danmark og Norge og

¹⁾ Hist. Tidsskr. 4. R. III. 546.

²⁾ I Begyndelsen af 1584 vexles Breve mellem Kongen og Christoffer Valkendorf om Mogens Hejnesen. Man kan, bemærker Forf. (S. 132), ikke kontrollere, hvilken Virkning Rentemesterens Oplysninger have gjort; han formoder, at Grunden hertil er den, at Frederik II snart efter er kommen til Kjøbenhavn, „saa at han mundtlig har givet Valkendorf sin Mening tilkjende“. Nej, det er ikke Grunden. Valkendorf skrev til Kongen d. 10. Febr., og først i August kom denne til Kjøbenhavn (Hist. Tidsskr. 4. R. III. 565) efter i den første Halvdel af Aaret at have opholdt sig i Nørre- og Sønderjylland. (Aarstallet paa den Skik og Ordning for Norge, som er meddelt hos Paus, Forordn. f. Norge, S. 409 ff., med Dateringen: Frederiksborg d. 28. Maj 1584, er urigtigt der skal læses 1574, s. Norske Rigsregistr. II. 118 ff.)

³⁾ Norske Rigsregistr. II. 587 f.

forblive der, til der holdes Herredag og Sagen kan blive paa-
kjendt; men der lægges udtrykkelig til, at Lejdet kun gjælder,
til Dommen er falden. Dette tilstaas ham, for at han ikke
skal kunne beklage sig over „at være imod Retten sket for
kort“. I Modsætning til Forf., der kalder dette „et glimrende
Resultat“, som Mogens Hejnesen havde opnaaet (S. 144), vil
jeg heller betegne det som et meget tarveligt. Hvad han fryg-
tede, var, at Dommen skulde ramme ham haardt, og herimod
ydedes der ham ikke den ringeste Sikkerhed. Kun de Efter-
stræbelser, han ellers, naar han viste sig, vilde være udsat for
fra Kongens Folk i Følge Befalingen fra om Sommeren, kunde
han nu være rolig for. Men at dette ikke var ham nok, viste
han tilstrækkelig ved foreløbig at blive borte. Naar Forf. nemlig
opstiller den Formodning (S. 146 f.), at han er vendt tilbage „og
i en Sammenkomst med Kongen har opnaaet mundtligt Tilsagn
om, at alt skulde være glemmt, mod at han for nogle Aar fjær-
nede sig fra Danmark-Norge“, maa jeg bestemt modsige Sand-
synligheden heraf. Der er nu for det første slet intet, som
tyder paa, at Frederik II paa dette Tidspunkt var ham gunstig
stemt, thi Lejdebrevet kan umulig bevise dette. For det andet
maa det bemærkes, at det ikke stod i Kongens Magt saaledes
at gribe hemmende ind og standse Retfærdighedens Gang.
Mogens Hejnesen havde vel hidtil været Anklageren, men Rol-
lerne kunde hurtig byttes om, og naar Anklagen da rettedes
mod ham, maatte han staa til Ansvar. Sagen var jo af en
ganske privat Natur, og Regeringen havde hele Tiden i Over-
ensstemmelse med den da gængse Opfattelse holdt sig udenfor
den. Det beroede derfor ene og alene paa Parterne selv, om
den skulde føres videre eller falde bort¹⁾. Endelig er der
næppe heller paa dette Punkt taget tilbørligt Hensyn til Be-
givenhedernes kronologiske Følge. Da Lejdebrevet udgik,
d. 22. Decbr. 1584, var Mogens Hejnesen, som det fremgaar af
det, i Udlandet, og senest i Februar 1585 træffe vi ham i

¹⁾ Forf. fremsætter det som en Mulighed, at Margrethe Gyntersberg
var død inden Udgangen af A. 1584 (S. 147). Udtrykket i Lejde-
brevet synes dog at betegne hende som endnu levende.

Holland (S. 151). Det er ligefrem en Umulighed, at han med Datidens Kommunikationsmidler til sin Raadighed kan have modtaget Kongebrevet, være rejst til Sjælland, have talt med Kongen og saa være dragen til Holland, alt sammen i Løbet af nogle faa Uger¹⁾ af den for Rejser ugunstigste Aarstid. Ikke med et eneste Ord berører Forf. disse Vanskeligheder²⁾; for ham har den Ytring, som Hans Lindenov fremkom med 13—14 Aar senere, at Mogens Hejnesen i Følge Lejdebrevet „kom igjen tilstede og svarede hver Mand til Rette“ (S. 146), langt større Betydning, skjønt den, uden Hensyn til, at den er mistænkelig ved den Mund, hvorfra den er udgaaet, er holdt i saa almindelige Udtryk, at den paa ingen Maade siger, at Mogens Hejnesen indfandt sig i Januar 1585, før nu ikke at tale om den formodede Sammenkomst med Kongen, som mangler enhver Hjemmel. Der, hvor Mogens Hejnesen opholdt sig „senest“ i Februar 1585, der har han formodentlig ogsaa været i de nærmest foregaaende Maaneder, nemlig i Holland.

Næppe en Maaned efter Lejdebrevets Udstedelse finde vi Mogens Hejnesen omtalt i to Kongebreve (af 21. og 24. Januar 1585), foranledigede ved Klager fra et Par bergenske Kjøbmænd³⁾. Efter alt det foregaaende kan det nu ikke længer undre os at høre Forf. kalde det en kjedsommelig og ubehagelig Sag for Kongen (S. 149). Han mener, at den ene Klage — som han, mere for at give sin Fortælling et vist anskueligt Liv end for at gjøre den historiske Sandhedskjærlighed Fyldest, lader bliver forebragt af begge Kjøbmændene for Kongen personlig under en Audiens paa Frederiksberg⁴⁾ — dog har gjort

¹⁾ Efter Forf.'s egen Fremstilling (S. 151—54) maa Mogens Hejnesen senest i Begyndelsen af Februar være kommen til Holland.

²⁾ Ved Hypotheser kunne de nok formindskes, næppe derimod overvindes.

³⁾ Norske Rigsregistr. II. 593 f., 596 f.

⁴⁾ Det hedder (S. 150) om disse Kjøbmænd, der havde henvendt sig til Rentekammeret: „De bade derfor om at faa Erklæring om, hvorledes det egentlig forholdt sig med denne Grønlandstur og med den kongelige Befaling til Mogens Hejnesen desangaaende. Christoffer Valkendorf kunde desværre ikke give dem mindste

et stærkt Indtryk paa Frederik II, saa der føles „noget særlig irriteret“ i Tonen i det kongelige Brev. Jeg skal ikke dvæle ved at gjøre opmærksom paa, hvor lidet tiltalende og hvor lidet kongelig den Skikkelse er, som Forf. danner og giver ud for at være Kong Frederiks; ogsaa uden nogen Paavisning vil enhver føle det. Derimod vil jeg hidsætte de Linier, hvormed Forf. afslutter denne Periode af Mogens Hejnesens Liv: „Selv om imidlertid disse Afsløringer kunde være Kongen personlig nok saa ubehagelige og i mange Maader forringe hans Velvilje for hans uregerlige Yndling, saa bevirkede de dog ikke nogen Forandring i Hovedsagen. Mogens Hejnesen slap virkelig ud af den hele Klemme, hvori han var kommen, han forlod Danmark, og med kongelig Syndsforladelse for hele sin Fortid begyndte han nu forfra som et nyt og bedre Menneske i Egenskab af nederlandsk Kaper i Nordsøen“ (S. 151). Al Tale om Formodninger er her forstummet, hver Antydning af, at Overenskomsten mellem Kongen og Fribytteren, ja saa at sige hele Forholdet imellem dem ene og alene er Gjætværk, fattes. Med sikker Haand henkastes en Tegning, som skal være en tro Gjengivelse af Virkeligheden. Tør nogen anerkjende den som saadan?

Til Opholdet i Holland knytter sig en ret interessant lille Begivenhed. Den unge Herluf Daa¹⁾ var paa en Udenlandsrejse kommen til samme Land og havde der forelsket sig i en af Landets Døtre. I den Anledning henvendte han sig til Mogens

Oplysning i saa Henseende, men maatte henvise dem til Kongen personlig; Hs. Majestet vilde sikkert give dem hver ønskelig Forklaring, naar de blot tydelig fremsatte, hvorom Sagen drejede sig. De to Kjøbmænd toge da til Frederiksborg, fik Audiens hos Kongen og bade ham“ o. s. v. I Kongebrevet af 24. Jan. 1585, Forf.'s eneste Kilde til denne Skildring, hedder det blot, at de to Bergensere „have underdanigst ladet give os tilkjende, hvorledes Mogens Hejnesen“ o. s. v. Det er mere end en dristig Udfyldning af Kildens Udsagn, Forf. tillader sig. Enhver véd, at Ordet „lade“ netop betegner, at Kongen ikke har faaet Tilkjendegivelsen mundtlig.

¹⁾ Han var (i Følge Kolderup-Rosenvinge, Gamle danske Domme, IV. 253) født 1565.

Hejnesen, og denne anholdt paa hans Vegne hos Pigens Forældre om hendes Haand. Svaret var et Ja. Men det varede ikke længe, kun en Maanedes Tid, førend hendes Forældre bleve betænkelige og lode spørge deres tilkommende Svigersøn gjennem samme Mellemand, om han ikke agtede at opfylde sit Løfte om at lade sig vie i Kirke til Datteren. Herluf Daa svarede, at det var hans Ønske, men at han for Øjeblikket manglede Penge. Forf., der er den første, som har fremdraget dette lille Træk af Mogens Hejnesens Historie, fortæller nu videre, hvorledes denne fandt paa Raad mod Pengemanglen: „Det var jo Kirken, der kostede Penge. Hvad om man sprang Kirken over og indgik, hvad Nutiden vilde kalde et borgerligt Ægteskab, et Begreb, hvortil Datiden endnu intet Navn havde. Som tænkt, saa gjort. D. 8. Marts 1585 mødte Herluf Daa hos Forældrene i Mogens Hejnesens Nærværelse og underskrev følgende kortfattede Dokument: „Bekjender jeg, Herluf Daa, at jeg har trolovet Weinike Willums til min Hustru, at leve og dø med og aldrig at skilles ad førend Døden, det bekjender jeg med mit Signet undertrykt. Nærværende: Mogens Hejnesen og Matthis Fordt. D. 8. Marts 1585.“¹⁾ Hvis Mogens Hejnesen har sat Dokumentet i Stil, maa man tilstaa, at det ikke var ilde; det udelukkede vel ikke Misforstaaelser, men paa den anden Side var Datidens Omstændelighed lykkelig undgaaet, og det maa bedømmes skaansomt som et første Forsøg. Den

¹⁾ Paa hvilket Sprog er denne Attest udstedt? Sigtens paa Nederlandsk. Men hvilken Tidsregning er der benyttet? Forf. gaar aabenbart ud fra, at det er den almindelige, og at det ikke er Tilfældet, finder jeg ingen Grund til at antage. Jeg har derfor her og i det foregaaende i saa Henseende holdt mig til Forf.'s Fremstilling, da jeg mangler Adgang til hans Kilder, som maaske, men ogsaa kun maaske, kunne bortrydde hver Tvivl. Man kan nemlig tænke sig, at der, hvis Aktstykket er udstedt af en Hollænder, er brugt den ældre hollandske Tidsregning, hvorefter Aaret først begynder med Paaske, og i saa Fald vilde 8. Marts 1585 svare til 8. Marts 1586. Man indser let, at der, hvis det skulde forholde sig saaledes, kan blive adskilligt at forandre i det ovenfor udviklede om Tiden for Mogens Hejnesens Ankomst til Holland.

Kreds, for hvem det var bestemt, var i hvert Fald tilfreds dermed. Det kostbare Kirkebesøg var lykkelig undgaaet, og desuagtet kunde det unge Par med Rette herefter anse sig selv og anses af andre for Mand og Hustru“ (S. 154 f.). Strax efter skrives om Mogens Hejnesen: „Skjønt hans Billede, saaledes som det her er gjengivet efter de hollandske Tingsvidner, har faaet lidt vel salvelsesfuldt ved sig, skinner dog Ligheden frem navnlig i det Træk med den borgerlige Vielse“ (S. 155). Men hvad er dog dette? Trolovelsen, den højtidelige Handling, hvorved Manden fæstede sig sin Brud, og hvorefter i Følge Datidens Begreber de to vare forpligtede til at ægte hinanden, dersom ikke visse i Loven udtrykkelig fastsatte Tilfælde indtraf¹⁾, kaldes et borgerligt Ægteskab! Ja, saa maa man ogsaa kunne sige, at hvert Ægtepar i Danmark havde indgaaet et saadant, thi forud for ethvert Bryllup gik jo Trolovelsen. Undertiden var der kort, undertiden lang Tid mellem de to Højtideligheder, men Trolovelsen med Fæstensøllet kunde man ikke springe forbi. Men naar Forholdet er dette, hvad Forf. ikke paa nogen Maade kan være uvidende om, hvad forstaar han da ved sine Udtryk „borgerligt Ægteskab“ og „borgerlig Vielse“, og hvad er det for en snild Udvej, Mogens Hejnesen har fundet paa? Det er mig en fuldstændig Gaade. Dokumentet, som Herluf Daa har udstedt, synes kun at vise en eneste Ting, nemlig at hans Svigerforældre²⁾ frygtede for, at han, Udlændingen og Adelsmanden, skulde bryde sit givne Løfte, og for at berolige dem er det vel saa, at han, maaske først givende efter for et vist Tryk, med sort paa hvidt bevidner, at han virkelig har trolovet sig med Datteren, en Attest, som altsaa i paakommende Tilfælde kunde bruges imod ham. Det er det hele. Men lad den Sag nu hvile, Forf.'s Mening er og bliver mig uforstaaelig.

¹⁾ Kolderup-Rosenvinge, Gamle danske Love, IV. 302 ff.

²⁾ Da Faderen hedder Isebrand Klavsens (S. 152) og hendes Navn er Weinike Willums(datter), kan han vel i det højeste have været hendes Stiffader.

Morits af Oranien gav Mogens Hejnesen et Kaperbrev. At Færingen, som Forf. antager (S. 159), skulde være mødt med en Anbefaling fra den danske Konge, forekommer mig alt andet end sandsynligt. I Prinsens Kaperbrev, som udfærdigedes d. 7. Juni 1585¹⁾, stod at læse, at Mogens Hejnesen med sit Skib skulde „gjøre hans og de Nederlænders Fjender Afbræk“. Saaledes hedder det hos Forf. (S. 160), og dette Udtryk giver ham Anledning til den Bemærkning, at man næppe kan tro, at Fribytteren har været „naiv“ nok til at fortolke Ordene som gjældende hans egne private Fjender foruden Nederlændernes (S. 161). Skulde ikke denne Bemærkning være ganske overflødig, idet det tvetydige Ord „hans“ slet ikke har staaet i Kaperbrevet? Maa man ikke tænke sig, at Prins Morits er indført talende i det originale Brev og har sagt: Fejd mod mine og de Nederlænders Fjender? Hvorfor ikke heller opstille denne Formodning, der i hvert Fald ligger meget nær, end gjøre et tarveligt Forsøg paa at være morsom?

Længe forblev Mogens Hejnesen ikke i Nederlandene. I Forsommeren 1586 var han tilstede paa Kjøbenhavns Slot, indstævnet af Christoffer Valkendorf i Anledning af nogle Udtryk, han havde brugt om denne i et Brev (S. 168). Det er muligt, at han allerede forinden havde forladt Nederlandene, thi et Kongebrev af 15. Februar 1586 til Lensmanden Hans Lindenov begynder saaledes; „Vid, at vi komme udi Forfaring om et Brev, som Mogens Hejnesen der til Bergen skal have tilskrevet os elskelige Hans Møller, Byfoged der sammesteds“, o. s. v.²⁾ De her fremhævede Ord og den Maade, hvorpaa Lensmanden faar Ordre til at gjøre Mogens Hejnesen bekendt med Kongens Vilje, synes at tyde paa, at Mogens da havde Ophold i Bergen, eller dog, at man i Kjøbenhavn havde denne Tro. Dette strider mod Forf.'s Fremstilling, der lader Hans Lindenov sende Kongebrevet til sin Ven i Udlandet (S. 167 f.). At Mogens Hejnesen paa den Tid skulde være bosat i Norge,

¹⁾ Dengang var Morits endnu ikke Statholder i (Provinsen) Holland. Det blev han først i November 1585.

²⁾ Norske Rigsregistr. II. 647.

vilde jo ikke passe med den Overenskomst, han og Kongen formentlig havde indgaaet; at Regeringen skulde være galt underrettet om hans Opholdssted, vilde jo ikke heller stemme godt med det intime Forhold mellem ham og Kongen eller med Theorien om Kongebrevene som sikre Udtryk for dennes personlige Mening og Vilje.

Men om ogsaa Mogens Hejnesen havde taget Stade i Bergen, kunde han godt vedblive at virke som Kaper i nederlandsk Tjeneste. Som saadan tog han først Afsked i Juni 1587 (S. 176), og i Slutningen af samme Aar antager Forf., at han er vendt tilbage til Hjemmet (S. 180). Han bosatte sig nu i Aalborg. Kort efter døde Frederik II, og Formynderregeringen, hvori, som bekjendt, Christoffer Valkendorf havde Sæde, viste sig ret naadig mod ham i Begyndelsen. Snart tog det dog en anden Vending. Fra England kom der Klager over hans tidligere Sørøverier, og for at undgaa det truende Uvejr forlod han hastig Danmark og sejlede til Bergen for derfra, som Forf. formoder (S. 193), at flygte til Udlandet. Det lykkedes ham ikke. Det lader til, at han er bleven grebet i Bergen, hvis nye Lensmand, Niels Bild, ikke var ham venlig sindet¹⁾. Han førtes til Kjøbenhavn, og denne Gang undgik han ikke sin Straf: han dømtes til Døden og henrettedes d. 18. Januar 1589²⁾.

Af det, jeg her har fremhævet, vil det formentlig være klart, at der i den foreliggende Bog er adskilligt at rette, navnlig med Hensyn til den Rolle, der tildeles Kongen i Dramat. Mulig kunde dette føres videre, men da de fleste Aktstykker ere utrykte, kan jeg ikke strække Undersøgelsen videre, og jeg maa derfor nøjes med at raade til at være forsigtig med Godkjendelsen af Forf.'s Fremstilling i det hele taget. Det er overhovedet det sørgelige Resultat af den Methode, han anvender, at han vækker Mistillid. Har man først et Par

¹⁾ Antiquarisk Tidsskrift, 1849—51, S. 168.

²⁾ Peder Hegelund noterer i sin Almanak ved denne Dag: „Mogns Heinsson bleff halsshuggen i Københaffn oc dømt aff xxiiij Skipper oc Styremend.“ En Notits om Stedet, hvor Henrettelsen skete, i Rørdams Hist. Kildeskrifter, I. 658.

Gange opdaget, at den Beretning, som tilsyneladende er grundet paa sikre Bevissteder, i Virkeligheden hviler paa mer eller mindre løse Formodninger, saa bliver man tvivlende selv der, hvor Tvivlen maaske er ugrundet, saa véd man til sidst slet ikke, hvad man tør holde sig til.

Foruden Frederik II indtager ogsaa Christoffer Valckendorf en fremtrædende Plads i Dr. Lunds Skrift, der, som tidligere berørt, indledes med en kortfattet Biografi af ham. Naar der her (S. 22 ff.) drages en Sammenligning mellem to Portrætter af ham, hvoraf det ene¹⁾ siges at fremstille ham i hans kraftigste Alder, medens det andet²⁾ skal vise os ham som den gamle, som den, der har sejret over Mogens Hejnesen og bødet for Sejren, tror jeg, at der med Rette kan rejses Indvending herimod, for saa vidt det sidst omtalte Portræt formentlig ikke kan være taget af ham i en saa sildig Alder. Han var født 1525 og altsaa 1590, da hans fældede Modstanders Ære restitueredes, 65 Aar gammel. Jeg vil opfordre andre til at tage Billedet i Øjesyn og spørge dem, om de vel tro, at den Mand, det fremstiller, kan være saa gammel, og for det Tilfælde, at de mangle nogle af de Forudsætninger, som ere nødvendige for at kunne dømme rigtig, vil jeg med det samme gjøre nogle almindelige Bemærkninger til Vejledning. For med de rette Øjne at se paa et Portræt fra gammel Tid maa man nemlig sætte sig tilbage i denne. Det er ikke nok af Trækkene alene at danne sig et Billede af Personligheden, man maa tilhøje, for at Billedet hos En selv skal blive sandt, se paa dem med et historisk Blik, et Blik, som uden at fortabe sig i Betragtningen af det underordnede, det med Moderne vexlende, opfatter det individuelle i dets Forhold til det for hele Tiden karakteristiske Præg.

---

¹⁾ Kobberstik i: C. P. Rothe, Cristofer Valckendorffs Liv og Levnet, eller i sammes: Brave danske Mænds og Qvinders berømte Eftermæle, 2. Bd.

²⁾ Staalstik i: Folkekalender f. Danmark 1869. Fotografi i: Gold. Photographisk Album ov. Christian IV og denne Konges berømte Samtidige, 1862.

Naar Statistikere og Historikere have hævdet, at Nutidens gennemsnitlige Levetid er længere end Fortidens, maa man vistnok give dem Ret. Paa dette store Thema i sin Almindelighed skal jeg imidlertid ikke indlade mig, jeg vil holde mig til en enkelt Klasse Mennesker her i Landet, nemlig Adelen, og af den endda kun til den ene Halvdel, Mændene. Hvorledes forholder det sig da med Livsvarigheden hos de danske Adelsmænd i det 16de og 17de Aarhundrede? Uden at tage det ringeste Hensyn til den store Masse Børn som bortreves i den spæde Barndom, eller dog forinden de naaede den voxne Alder, kan det næppe andet end slaa den, som har sin Opmærksomhed henvendt paa dette Punkt, med Forundring, hvor forholdsvis faa Adelsmænd der opnaaede en høj Alderdom, og hvor overordentlig stort deres Tal er, som gik bort i en Alder, man nutildags vilde betegne som den kraftigste. Naturligvis var der adskillige, som bleve gamle, endogsaa meget gamle. Kansleren Johan Friis var ved sin Død (1570) næsten 77 Aar gammel, og det foregaaende Aar havde Danmarks højeste Aristokrati mistet to Oldinge: Mogens Gyldenstjerne udaandede i en Alder af 84 Aar, og Otto Krumpen, der ved Christiern II's Kroning 1514 havde baaret Kronen, og som 1520 førte den danske Hær ind i Sverrig, var endnu ældre¹⁾. Det kan være tilstrækkeligt endnu at nævne, at Rigsadmiralen Peder Munk († 1623) blev 89 Aar gammel. Disse Exempler kunne forøges, men det er og bliver rene Undtagelser. Det er nu endda ikke

---

¹⁾ At han ved sin Død skal have været 96 Aar gammel, er benægtet af en i slige Sager stor Autoritet, Kall-Rasmussen (s. Allen, De tre nord. Rigers Hist. III. I. 382). Overhovedet bør man være forsigtig med at tage Aldersangivelserne, især naar de lyde paa store Tal, for gode Varer. Saaledes fortæller Peder Skrams egen Datter om ham, at han blev 90 Aar gammel, men Kall-Rasmussen har vist, at ogsaa dette Tal er et godt Stykke for højt (Dsk. Mag. 3. R. III. 96, 99 f.). Noget lignende gjælder om Holger Gagge, der efter en gammel Optegnelse skal være født 1540, saa at han ved sin Død, der indtraf 1630, havde naaet samme Alder. Hans Fødeaar maa antages at være lagt for langt tilbage (s. Rørdam, Kjøbenhavns Universitets Hist. 1537—1621, III. 486 f.).

saa mærkeligt, men langt betydningsfuldere er det, at man overhovedet temmelig sjælden træffer Mænd paa henved eller over 70 Aar blandt Adelen i Sammenligning med den Skare af Adelsmænd, som sank i Graven, før de havde naaet denne Alder¹⁾. Da Livets Maal saaledes for de fleste var af-

¹⁾ Dette er kun og skal ikke heller udgives for at være andet end det Indtryk, som en lang Tids System med vor ældre Adels Personallistorie har efterladt sig hos mig. Det bør maaske udtrykkelig bemærkes, at jeg her ikke har haft Lavadelen for Øje, hverken den i Kjøbstæderne eller den paa Landet. Det er muligt, at den sidste, som ikke hævdede sig stort over den mere velstaaende Del af Bondestanden, var andre Vilkaar underkastet end dens fornemmere Standsfæller; af Mangel paa Materiale lader sig vist ikke sige noget bestemt herom. Vil man anstille en Prøve paa min Paastands Rigtighed, maa man naturligvis ikke udtage en Del af de bekendteste Adelsmænd, thi netop ved et saadant Udvalg forrykker man Udgangspunktet for Undersøgelsen i en væsentlig Grad. Lige saa lidt som man tør bedømme Adels Dannelse efter den Lærdom, der fandtes hos enkelte Medlemmer af Standen, lige saa lidt eller snarere endnu mindre tør man fra de fremragende Adelsmænds Levedygtighed drage en Slutning om hele Standens Vitalitet. Den, som f. Ex. vilde tage den af Vedel Simonsen (Eske Brocks Levnetsbeskr. II. 96 ff.) meddelte Liste over Rigsraaderne 1596—1625 og efterse hver enkelts Føde- og Dødsaar, vilde næppe finde, at disse Adels Repræsentanter døde i en paafaldende ung Alder. Men deraf følger ikke, at den af mig opstillede Sætning er urigtig. Ikke heller maa man holde sig til en enkelt eller et Par enkelte Familier, thi der kan jo Arveligheden gjøre sin mægtige Indflydelse gjældende i den ene eller den anden Retning. Saa bør man snarere, skjønt ikke heller det giver noget paalideligt Resultat, tage en hel Del Adelsmænd ligesom paa Slump. I Rothes „Brave danske Mænds og Qvindes berøm. Eftermæle“ og i „Den danske Adel udg. af Bricka og Gjellerup“ (hvoraf hidtil kun et Bind er udkommet) findes Efterretninger om 55 Adelsmænd, men af disse ere kun 13 blevne over 65 Aar gamle. Dette vilde jo saa temmelig bekræfte Sandheden af min Paastand, hvis ikke de 55 vare altfor faa til at begrunde noget. Dertil kommer, at flere af dem leve saa langt ned i det 17de Aarhundrede, at de falde udenfor det Tidsrum, jeg her nærmest har tænkt paa, Tiden før 1660. Maaske man endog vilde kunne paavise en ikke ganske ringe Forskjel mellem Livsvarigheden hos vor Adel før og efter 1660.

stukket kortere, er det en Selvfølge, at ogsaa Livskraften hurtigere tabte sig, og at Aarenes Vægt tidligere kom til at hvile som en trykkende Byrde. Derfor kan der være god Sandhed i, hvad Peder Skrams Datter fortæller om ham, at han 1555 „begyndte at blive aldrende“, hvorfor han begjærede Afsked som Admiral, skjønt det for os lyder komisk eller som et blot og bart Paaskud, naar vi betænke, at Manden da vistnok kun var 52—53 Aar gammel¹⁾. Den samme Følelse af at nærme sig Livets Ende lægger sig for Dagen, naar hans Hustru, Fru Elsebe Krabbe, 1566, da hun var i samme Alder, i et Brev taler om „os arme gamle Folk“²⁾, eller naar den 51aarige Tyge Brahe 1597 beraaber sig paa sin høje Alder³⁾, og skjønt Niels Kaas kun blev 60 Aar gammel, gjør han i Slutningen af sit Liv Indtrykket af at være en Olding⁴⁾. Den stærke Dødelighed hos vor gamle Adel har forskjellige Grunde. Blodige Krige krævede og maatte nødvendig kræve mange Ofre i denne Stand; Kaarden sad løs i Skeden og voldte selv i Fredstider jævnlig Dødsfald, om end i langt ringere Grad, end man skulde tro⁵⁾; den Usikkerhed, som de daværende almindelige Forhold førte med sig, fordrede ikke faa Menneskeliv ogsaa i den adelige Stand; Epidemierne, hyppige og ondartede, som de vare, gik ikke Herregaardene skaansomt forbi⁶⁾. Men dybere liggende og mægtigere virkende Grunde til sin tidlige Affældighed bar Adelen hos sig selv. Nogle af dem ere nylig blevne antydede i en smuk Skildring af en kyndig Forfatter⁷⁾.

¹⁾ Dsk. Mag. 3. R. III. 90, 99 f. Dog bør det ikke overses, at Datteren er uvidende om hans virkelige Alder, som hun anslaaar højere (se en foregaaende Note).

²⁾ Rørdam, Hist. Kildeskrifter, II. 78.

³⁾ Dsk. Mag. II. 331, 342 („in diesen meinem hohen Alter, nun ich vber die funfftzig Jahr bin“).

⁴⁾ Jvfr. Rørdam, Kjøbenhavns Universitets Hist. 1537—1621, II. 394.

⁵⁾ Jvfr. Kvartalsskr. Orion, I. 177.

⁶⁾ Det forekommer mig dog, at Pastor Brasch i sit fortjenstfulde Værk „Gamle Eiere af Bregentved“ gjør for meget ud af de pestagtige Sygdomme ved paa flere Steder at se deres Virkninger i Dødsfald, om hvis Aarsager Kilderne intet udsige.

⁷⁾ S. M. Gjellerup i Hist. Tidsskrift. 4. R. IV. 30 f.

andre ere endnu ikke tilbørlig blevne paaagtede, men da jeg ikke har til Hensigt her at give en Udvikling af de fysiske Aarsager til den danske Adels Forfald, gaar jeg ikke nærmere ind paa denne Sag¹⁾. Det er imidlertid indlysende, at det umaadeholdne Liv, som forkortede Adelsmandens Dage og gjorde ham til Olding før Tiden, ogsaa maatte efterlade sig Spor, som endnu den Dag idag ere synlige, selv hos kraftige Naturer, som ikke bukkede under for de haarde Prøver, hvorpaa de sattes. Tale ikke disse fyldige, kjødrige Ansigter fra det 17de Aarhundrede tilstrækkelig tydelig om, at Slægten var hengiven til voldsomme materielle Nydelser? Vilde det ikke være en forunderlig Tro at mene, at Heltene fra saa mange Drikkelag ikke hjemførte Mærker og Skrammer som Vidnesbyrd om deres Sejre og Nederlag ved Vinkanden og Ølkruset, saa at de bevarede et ungdommeligt Udseende endnu paa deres gamle Dage?

Vende vi efter denne Digression tilbage til Portrætterne af Christoffer Valkendorf, da vil man vist give mig Medhold i, at det Portræt, der fremstiller ham yngst²⁾, ikke kan vise os ham „i hans kraftigste Alder, saaledes som han maa have set ud, da han første Gang mødtes med Mogens Hejnesen“. Det maa vel altsaa have været i Aaret 1578, men saaledes, saa ungdommelig ser sandelig ikke en 53aarig Mand ud, aller mindst i de Tider. Snarere vil jeg antage, at det andet Portræt, som Forf. vil skal give et Billede af Rentemesteren, som han saa ud ved Aar 1590, er taget paa hint tidligere Tidspunkt, hvis

¹⁾ Hvad Præsterne og maaske ogsaa Borgerne i det 16de og 17de Aarhundrede angaar, stode de vist ligeledes langt under deres Standsfæller i vore Dage med Hensyn til Livsvarigheden. Mulig vil man derimod finde, at Bondestanden dengang har været forholdsvis bedre situeret. Det har i al Fald været mig paafaldende, hvor mange højt bedagede Bønderfolk — næsten af en mistænkelig høj Alder — der omtales i det 17de Aarhundrede i Kirkebogen for Nordborg paa Als (Danske Saml. V. 277 f., 280, 283—88, 290 o. s. v.). Jvfr. Th. Bartholini Acta medica et philos. Hafn. IV. 36 (en 127aarig). Men der maa fremdrages et langt rigere Materiale, før man kan komme til Vished herom.

²⁾ Dets Lighed synes for øvrigt at drages noget i Tvivl af Forf., næppe uden Grund.

ikke ogsaa det er fra en yngre Periode af hans Liv. Det forekommer mig derfor, at det havde været heldigst, om Forf. havde undladt at dvæle ved disse to Portrætter og at øjne en Sammenhæng mellem deres Forskjelligheder og Mogens Hejnesens Skæbne. Det hele Forsøg tager sig noget forceret ud.

Christoffer Valkendorf lod Mogens Hejnesen henrette i Januar 1589, men den dræbtes Ven Hans Lindenov og hans Enke lode ikke Sagen bero derved, og paa Herredagen i August 1590 maatte Valkendorf møde for at forsvare sin Færd. Naar Herredagsdombogen ikke indeholder noget herom, er Grunden dertil i Følge Forf. (S. 213 f.) den, at der blev indgaaet Forlig. Det var ydmygende for den myndige Christoffer Valkendorf. Dommen over Mogens Hejnesen erklæredes derved død og magtesløs, hans Enke fik Lov til at optage hans Lig og begrave det, hvor hun lystede, og i Erstatning skulde Valkendorf betale 3000 Rdl. De haarde Betingelser, siger Forf., „bleve imidlertid overtrufne af, hvad der ikke stod i Kontrakten, men hvad der vel var en mundtlig Overenskomst mellem ham og hans Kolleger, i hvert Fald sikkert en Følge af Rets-sagen: Christoffer Valkendorfs Fjærnelse fra hans Embeder. Vi vide intet nærmere herom, men de simple Fakta tale med lydelig Røst: Forliget sluttedes d. 6. August, d. 12. i samme Maaned var han ikke Rentemester mere, d. 13. var han ikke heller Regeringsraad“ (S. 215 f.). D. 12. Aug. 1590 var han ikke Rentemester mere! Det er fuldkomment sandt, og dog — —. Sagen er nemlig den, at han allerede d. 4. Juli 1589, altsaa over et Aar i Forvejen, havde nedlagt Embedet¹⁾.

Slange fortæller, at Christoffer Valkendorf ikke alene betalte Mogens Hejnesens Enke den idømte Bøde, men gav hende angst mere, „snart dobbelt saa meget“, at han afsonede sin Forseelse ved store Almisser til de fattige, og at han, saa længe han levede, var Enkens Forsvar og Børnenes Fader²⁾. Medens dette gjentages af alle, som have skrevet om Sagen, berører Dr. Lund det mærkelig nok slet ikke. Det er meget

¹⁾ Grundtvig, Meddelelser fra Rentekammerarchivet, 1873—76, S. 189.

²⁾ Slange, Christian IV's Hist., S. 43.

muligt, at Efterretningen er urigtig, det lader sig under alle Omstændigheder ikke nægte, at den ikke er fri for at være mistænkelig, men den fortjente dog at imødegaas.

For saa vidt man vil undre sig over, at jeg i denne Anmeldelse næsten ganske har forbigaaet med Tavshed Forf.'s Fremstilling af Sammenstødene mellem Christoffer Valkendorf og Mogens Hejnesen, vil jeg svare, at det er sket, fordi jeg mangler Adgang til hans Kilder, og fordi han selv ikke har meddelt en eneste af dem paa en saadan Maade, at andre i hans Bog kunne studere dem. Enten maa man tage hans Fremstilling for god, eller ogsaa maa man gjennemgaa forfra alt hans utrykte Materiale. Da man nu næppe tør gjøre det første, bliver den Fortjeneste af vor Historieforskning, han har indlagt sig, meget stærkt reduceret. Kan dette være ham kjært? Jeg tror det ikke. Nu er det hans Maal „at henvende sig til den størst mulige Kreds af Læsere i Almindelighed“, nu lader han haant om „at være begrænset af Lavsvedtægter“. Der vil vel komme en Tid, da han uden at svigte den Overbevisning, han nu nærer om Historieskrivningens store Opgave, dog tillige vil sætte Pris paa, at hans Arbejder, Frugterne ikke alene af et uniskjendeligt Talent, men ogsaa af utvivlsom Flid, tjene til andet end til Underholdning og virkelig gavne den Videnskab, han dyrker, idet andre Forskere kunne bygge videre paa dem. Det kan ske ved, at han tøjler sin Fantasi endnu langt mere, ved, at han kæmper mod Fristelsen til at frembringe dramatisk Liv der, hvor Kilderne ikke tilstede det, ved, at han, saa vidt muligt, holder sine Formodninger og Kildernes Udsagn ude fra hinanden, saa man kan skjelne det ene fra det andet. Da vil han ganske vist se et mere tilfredsstillende Udbytte af sin litterære Virksomhed, og da ville Historikerne, glædende sig over det nye, han fører frem, og over den Friskhed, han bringer med sig, beredvilligen yde ham den Ros, der tilkommer ham, selv om han har maattet slaa noget af paa sin Skildrings Livlighed. Set fra et vist Synspunkt er der unægtelig noget smukt ved, at et Arbejde i den Grad viser sig som et organisk hele, at man overalt, endogsaa i Gjengivelsen af det ubetydeligste Dokument, føler Forf.s Personlighed. Men Sandheden,

ikke Skjønheden, er nu engang den højeste Lov i den historiske Videnskab.

Det er allerede bemærket, at Forf.s Arbejde røber et flittigt Studium, især af de utrykte Kilder. I det foregaaende er vel omtalt et og andet, som han ikke saa gjerne burde have overset, og et Par andre Forbigaaelser kunne endnu anføres. Saaledes findes et ret vigtigt Bidrag til Mogens Hejnesens Historie i en utrykt Skrivelse fra ham til Frederik II om den færøske Handel, som Forf. ikke synes at have lagt Mærke til. Den er udateret, men øjensynlig fra Aaret 1583, og gaar ud paa at tilbagevise de Beskyldninger for Svig, som Fogden Søren Flue og Kjøbsvendene Palle Christensen og Hans Didriksen havde rejst imod ham¹⁾. En Notits om Sofie Gyntersberg er ligeledes undgaaet Forf. Den indeholder Oplysninger om hendes Mands Pengesager og viser, at hun efter hans Død gik fra Arv og Gjæld²⁾. Desuagtet vil man ikke kunne fragaa, at Forf. virkelig har foretaget et grundigt Kildestudium og saaledes opfyldt en væsentlig Fordring til ethvert historisk Arbejde.

---

¹⁾ Jvfr. Forf. S. 107 ff. Brevet findes i Gehejmearkivet, Topogr. Saml., Færøerne, Nr. 5.

²⁾ Norske Samlinger, I. 263 ff.

C. F. Bricka.
